

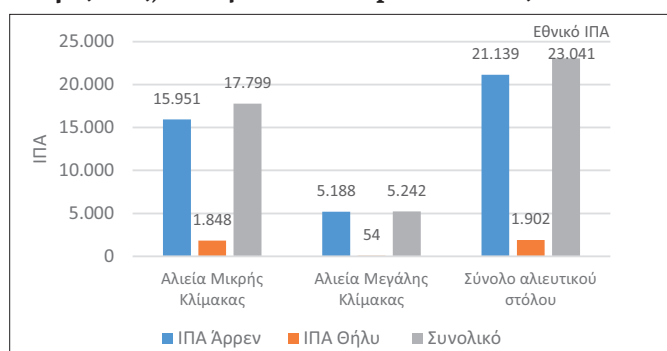
Αλιεία και απασχόληση: το προφίλ των αλιέων της χώρας μας

Σταμάτης Μάντζιαρης MBA, Δρ Άγγελος Λιοντάκης,
Δρ Αλεξάνδρα Σιντόρη και Δρ Ειρήνη Τζουραμάνη
Ινστιτούτο Αγροτικής Οικονομίας και Κοινωνιολογίας

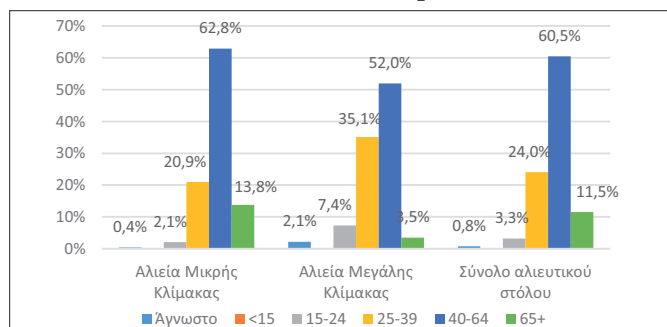
Η αλιεία αποτελεί έναν βασικό και ιδιαίτερης σημασίας παραγωγικό κλάδο της χώρας μας. Στο πλαίσιο του Εθνικού Προγράμματος Συλλογής Αλιευτικών Δεδομένων, σύμφωνα με τις απαιτήσεις των κανονισμών [Καν (ΕΕ) 199/2008 και Καν (ΕΕ) 2017/1004], εκτός από τη συλλογή των βιολογικών, περιβαλλοντικών και οικονομικών δεδομένων πραγματοποιείται πιλοτικά και η συλλογή κοινωνικών δεδομένων για τον τομέα της θαλάσσιας αλιείας. Ο κύριος στόχος της πιλοτικής αυτής δράσης είναι να σκιαγραφηθεί η κοινωνική διάσταση του κλάδου της αλιείας και να εκτιμηθεί η συμβολή του στην απασχόληση σε εθνικό αλλά και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ο ελληνικός αλιευτικός στόλος αποτελείται κυρίως από σκάφη παράκτιας αλιείας μικρής κλίμακας (κάτω από 12 μέτρα) και απασχολεί περίπου 25.000 άτομα, τα οποία αντιστοιχούν σε 23.041 Ισοδύναμα Πλήρους Απασχόλησης (ΙΠΑ). Το 91% των απασχολουμένων στην αλιεία είναι άνδρες ενώ η παρουσία των γυναικών αφορά μικρό ποσοστό (11%) και εντοπίζεται κυρίως στην αλιεία μικρής κλίμακας (έτος αναφοράς δεδομένων το 2016).

Ισοδύναμα Πλήρους Απασχόλησης (ΙΠΑ) (1750 εργατοώρες/έτος) ανά φύλο και κλίμακα αλιείας

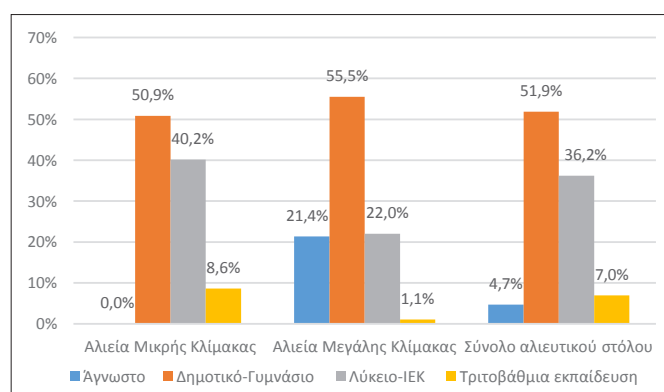
Απασχόληση κατά ηλικία και κλίμακα αλιείας

Συνολικά, το 80% των ΙΠΑ της ελληνικής αλιείας αφορά την αλιεία μικρής κλίμακας που αντιστοιχεί στο 95% του ελληνικού αλιευτικού στόλου. Ωστόσο, η συμβολή της αλιείας μεγάλης κλίμακας στην απασχόληση μπορεί να θεωρηθεί αρκετά σημαντική αφού σε αυτή αντιστοιχεί το 20% των ΙΠΑ παρά τον μικρό αριθμό σκαφών που την αποτελούν, γεγονός που υποδηλώνει τον υψηλό κατά μέσο όρο αριθμό εργαζομένων που απασχολούνται πλήρως στα σκάφη της (κυρίως τράτες και γρι γρι). Αξίζει να αναφερθεί ότι σχεδόν το 50% των απασχολουμένων στην αλιεία μεγάλης κλίμακας ανήκουν στις μικρές ηλικιακές κλάσεις (έως 39 ετών). Από την άλλη πλευρά, στην αλιεία μικρής κλίμακας το 77% των απασχολουμένων είναι ηλικίας 40 ετών και άνω. Παρά την παραπάνω αντίθεση, επισημαίνεται ότι όσον αφορά τη θέση του καπετάνιου, αυτή καταλαμβάνεται από άτομα που ανήκουν στις υψηλές ηλικιακές κλάσεις (40-64 & 65+) τόσο στην αλιεία μικρής κλίμακας όσο και στην αλιεία μεγάλης κλίμακας. Το συγκεκριμένο στοιχείο υποδηλώνει την πολυετή εμπειρία που απαιτεί η συγκεκριμένη θέση υψηλής υπευθυνότητας.

Το επίπεδο εκπαίδευσης των αλιέων

Απασχόληση ανά επίπεδο εκπαίδευσης και κλίμακα αλιείας

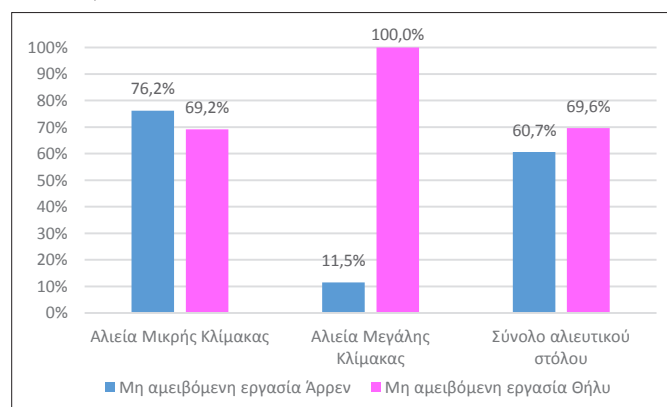
Στο σύνολο του αλιευτικού στόλου, το 50,2% των καπετάνιων είναι απόφοιτοι Δημοτικού-Γυμνασίου, το 39,5% είναι απόφοιτοι Λυκείου-ΙΕΚ και το 10,3% είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι η θέση του καπετάνιου εμφανίζει υψηλότερη συγκέντρωση στη μεσαία και υψηλή βαθμίδα εκπαίδευσης συγκριτικά με το συνολικό πλήρωμα, γεγονός που ερμηνεύεται από το υψηλότερο επίπεδο γνώσεων που απαιτεί η συγκεκριμένη θέση για τη διαχείριση των τεχνολογικών συστημάτων του σκάφους, τη διοίκηση του ανθρώπινου δυναμικού, τη διαχείριση κρίσεων, τη λήψη επενδυτικών αποφάσεων και την επίτευξη οικονομικών διαπραγματεύσεων.

Η εθνικότητα των αλιέων

Η εθνικότητα των απασχολούμενων στην αλιεία μικρής κλίμακας είναι ελληνική, σε ποσοστό 97,2%. Αντίθετα, στην αλιεία μεγάλης κλίμακας μόνο το 39% των απασχολούμενων είναι Έλληνες ενώ το 56,6% αυτών προέρχονται από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης/Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου. Το γεγονός αυτό οφείλεται σε σχετικές διακρατικές/διμερείς συμφωνίες μεταξύ της Ελλάδας και τρίτων χωρών (Αίγυπτος), που βοηθούν ώστε να τροφοδοτείται ο κλάδος με το χαμηλό κόστους εξειδικευμένο και έμπειρο εργατικό δυναμικό των χωρών αυτών.

Ο ρόλος της μη αμειβόμενης εργασίας

Μη αμειβόμενη εργασία ανά φύλο και κλίμακα αλιείας

Η μη αμειβόμενη ή αλλιώς τεκμαρτή εργασία για την αλιεία μικρής κλίμακας αφορά το 76,2% των ανδρών και το 69,2% των γυναικών που απασχολούνται σε αυτή. Για την περίπτωση της αλιείας μεγάλης κλίμακας τα ποσοστά μη αμειβόμενης εργασίας είναι 11,5% για τους άνδρες και 100% για τις γυναίκες. Τα υψηλά ποσοστά μη αμειβόμενης εργασίας στην αλιεία μικρής κλίμακας υποδηλώνουν την κυριαρχία ενός οικογενειακού μοντέλου αλιευτικής δραστηριότητας. Αξίζει επίσης να επισημανθεί ότι παρά το υψηλό ποσοστό της μη αμειβόμενης εργασίας μεταξύ των γυναικών που απασχολούνται στην αλιεία, οι υπηρεσίες που αυτές προσφέρουν είναι πολύ σημαντικές και αφορούν κυρίως σε αλιευτική απασχόληση εκτός σκάφους (π.χ. μπάλωμα δικτύων, δολώματα) αλλά και μεταποιητικές υπηρεσίες που αυξάνουν την προστιθέμενη αξία των αλιευμάτων. Στον αντίποδα, τα χαμηλά ποσοστά μη αμειβόμενης εργασίας που παρατηρούνται για το ανδρικό εργατικό δυναμικό στην αλιεία μεγάλης κλίμακας υποδηλώνουν την ύπαρξη ενός επιχειρηματικού προτύπου άσκησης της αλιευτικής δραστηριότητας, του οποίου οι ανάγκες δεν μπορούν να καλυφθούν αποκλειστικά από την οικογενειακή εργασία.

Απασχόληση και ιδιοκτησία στην αλιεία

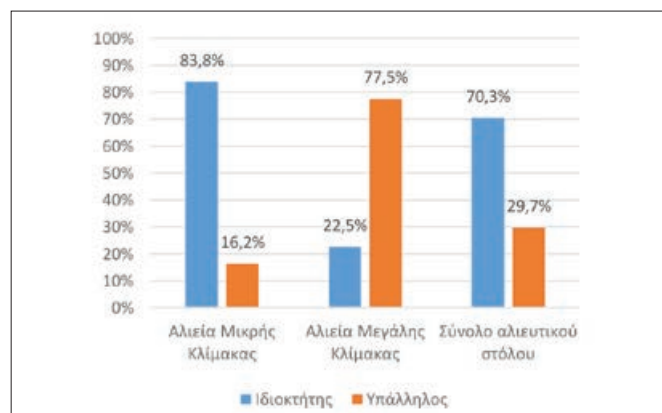
Στην αλιεία μικρής κλίμακας το 83,8% των απασχολούμενων αντιστοιχεί στους ιδιοκτήτες των αλιευτικών επιχειρήσεων και το 16,2% στους υπαλλήλους αυτών. Στην περίπτωση της αλιείας μεγάλης κλίμακας, οι ιδιοκτήτες αποτελούν μόλις το 22,5% των απασχολούμενων ενώ οι υπάλληλοι το 77,5%. Στο σύνολο του αλιευτικού στόλου, το 70,3% του εργατικού δυναμικού αφορά τους ιδιοκτήτες και το 29,7% τους υπαλλήλους του κλάδου. Αξίζει να σημειωθεί πως τα παρατηρούμενα υψηλά ποσοστά εργασίας των ιδιοκτητών στον κλάδο ερμηνεύουν τα υψηλά ποσοστά μη αμειβόμενης εργασίας και για τα δύο φύλα.

Από τα παραπάνω δεδομένα και αναλύσεις προκύπτει ότι η αλιεία αποτελεί σημαντική πηγή απασχόλησης και κύριου ή συμπληρωματικού εισοδήματος για πολλές παράκτιες και νησιωτικές περιοχές της χώρας μας. Οι απασχολούμενοι στον κλάδο είναι κατά κύριο λόγο άνδρες, χωρίς βέβαια το γυναικείο ανθρωπινό δυναμικό να θεωρείται αμελητέο, ειδικά για την αλιεία μικρής κλίμακας.

Η πλειοψηφία των απασχολούμενων στην αλιεία ανήκει στις υψηλές ηλικιακές κλάσεις (40-64 & 65+), ειδικά σε ό,τι αφορά τη θέση του καπετάνιου, στοιχείο το οποίο πιθανόν ερμηνεύεται από την απαιτούμενη πολυετή εμπειρία που απαιτείται για την κάλυψη της συγκεκριμένης θέσης. Επιπλέον, το επίπεδο εκπαίδευσης των απασχολούμενων στην αλιεία είναι σχετικά χαμηλό, αν και παρατηρείται υψηλότερη συγκέντρωση στη μεσαία και υψηλή βαθμίδα εκπαίδευσης για τον καπετάνιο συγκριτικά με το υπόλοιπο πλήρωμα.

Σε ό,τι αφορά την εθνικότητα, οι απασχολούμενοι στο σύνολο του αλιευτικού στόλου είναι Έλληνες σε ποσοστό 84,4% και ακολουθούν οι εθνικότητες χωρών εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης/ΕΟΧ με ποσοστό 14% (κυρίως Αιγύπτιοι). Τέλος, όπως προκύπτει από το ποσοστό μη αμειβόμενης (τεκμαρτής) εργασίας στην αλιεία αλλά και από τον βαθμό ιδιοκτησίας, η αλιεία μικρής κλίμακας στηρίζεται κυρίως στην εργασία του ιδιοκτήτη και των μελών της οικογένειάς του, ενώ αντίθετα στην αλιεία μεγάλης κλίμακας κυριαρχεί ένα επιχειρηματικό μοντέλο άσκησης της αλιευτικής δραστηριότητας που βασίζεται στη μίσθωση ξένης εργασίας.

Απασχόληση και ιδιοκτησία στην αλιεία

Συμπερασματικά, ο κλάδος της αλιείας προσφέρει απασχόληση σε ένα σημαντικό κομμάτι του εργατικού δυναμικού της χώρας μας. Παρά το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων είναι άντρες, η σημασία της γυναίκας στην παράκτια αλιεία δε θα πρέπει να υποεκτιμάται, αφού συνδέεται άρρηκτα με την αλιευτική παράδοση. Οι κλάδοι της μικρής και της μεγάλης κλίμακας αλιείας φαίνεται ότι διαφέρουν σημαντικά ως προς τα χαρακτηριστικά των απασχολούμενων σε αυτούς, δημιουργώντας όμως ένα χρήσιμο αναπτυξιακό δίπολο για τον κλάδο στις παράκτιες και νησιωτικές περιοχές της χώρας μας.

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο άρθρο έχουν συλλεχθεί στο πλαίσιο του προγράμματος Συλλογής Αλιευτικών Δεδομένων 2017-2019 που υλοποιείται από τον ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ και το Ελληνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών.

Πληροφορίες: Ινστιτούτο Αγροτικής Οικονομίας & Κοινωνιολογίας, Τέρμα Αλκμάνος, 115 28, Ιλίσια, Αθήνα, τηλ.: 210 2756596, e-mail: tzouramani@agregri.gr